

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn□
www.bijtenhoorn.nl

JANUARO – APRILO 2004

numero 330

issn 0048 5489

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat *Collège de France* en 1908. Ol konsakresas a la propago, a la libera diskuto ed a la konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. *Progreso* editesas kom la oficala organo di la ***Uniono por la Linguo Internaciona, Ido.***

MEMBRO - KONTRIBUTI

Progreso aparas trifoye en la yaro e tote en Ido. Pri la redakto, responsas Hans Stuijbergen e Ronald Bijtenhoorn.

Redakterio-adreso: Carel van Manderstraat 1
1964 RS Heemskerk
Nederland

E-posto-adreso: progresoredakterio@hotmail.com

Voluntez sendar a lu artikli, tradukuri, e movemental informi, prefere per e-posto.

Siorino Marion Kasper agas kom kasero dil Uniono e responsas pri la recevo e kontado dil abon-pagi. Membro-kontributo yarala, od abono a *Progreso* sen membreso dil Uniono, € 15,- (€ 5,- por landi asteriskizita*), pagenda a Landal Reprezentero o direte a:

Uniono por la Linguo Internaciona

Hauptstrasse 38
88709 Hagnau, Germania

Abon-pagi povas esar pagata aden la konto di *ULI*:

- En Germania:
Hagnauer Volksbank, 50899004
- En Euro-zono:
IBAN: DE 78690912000050899004
"Swift"-kodexo o "BIC" GENO DE 61 HAG
- Exter l' Euro-zono; exter Europa
bank-kodexo 69091200; konto 50899004

Preci di membreso di ULI od abono ye *Progreso* es € 5,- por la sequanta landi: Aljeria, Arjentinia, Brazilia, Chili, Chinia, Gambia, Iran, Polonia, Rusia, Sri Lanka e Venezuela. Anke existas la posibleso pagar per ne-uzita nacionala posto-marki.

KONTENAJO

LA PREZIDANTO PAROLAS	2
PSIKOPATI EN POVO	5
Jeroen van Bergeijk; tradukita da Hans Stuifbergen	
INVITO AL INTERNACIONA IDO-RENKONTRO 2004	10
AMOR-TEMO	12
Miguel Fernández Martín; tradukita da Gonçalo Neves	
AMIKO DI LA MONDO	13
Paul Bowles; tradukita da James Chandler	
L' ARBORO MORTINTA	23
Friedrich Porzenheim	
KANTO D'ESPERO E DI KONFIDO	26
Friedrich Porzenheim	
MEDITI PRI VORTI	27
Gonçalo Neves	
TRANSVIV-ARTISTO	28
Guus Luijters; tradukita da Hans Stuifbergen	
INTERESIVA INTERLINGUISTIKALA REVUO POR	31
GERMANE PAROLANTI	
Günther Anton	
LA FLORETO	33
Friedrich Porzenheim	
FIBONACCI E LA KUNIKLI	34
Cyd Conner; tradukita da Richard Stevenson	
LINGUALA MEDITI	38
Gonçalo Neves	
LA BIBLIOTEKO DI BABEL	40
Jorge Luis Borges; tradukita da James Chandler	
LA NUBO	47
Friedrich Porzenheim	
LANDAL REPREZENTERI	48

LA PREZIDANTO PAROLAS **a la membri dil Uniono por la Linguo Internaciona, Ido.**

Kara membri,

Yen, skribas a vu la nova prezidanto di ULI. Me es Hans Stuiŭbergen e me fieresas anunciar ke la membri di la nova Direktanta Komitato votis me kom prezidanto di ULI.

Hans Stuiŭbergen, Prezidanto di ULI

Depos la 12ma di februaro 2004 me aceptis e komencis ta ofico, honorizita pro la fido quan donis a me la Direktanta Komitato. Me promisas ke me, sincere exekutos la taski apartenant a ta ofico.

Me deziras kordiale dankar Gŭnter Anton, l' anteriora prezidanto, pro ilua fervoroza ed entuziasmanta exekuto di prezidanteso. Ilua stilo servos por me kom exemplo imitinda, helpe la moderna tekniki di komunikado, qui posibligas da ni plu freque e detaloze studiar ed okupar pri questioni linguo-politikal e movimento-politikala.

La nova Direktanta Komitato kreskis de 12 membri a 14 membri (sen honoruma ofici), malgre la livo di kelka membri. Nova nomi prizentas su a la membri di ULI, nova fresha Idisti qui kun l' ancien ed experiencoza membri di la DK decidis pri la politiko di ULI e laboros ensemble por progresigar Ido en la mondo.

L' unesma rezulti dil agado da la nova Direktanta Komitato es, ultre l' elekto di prezidanto, anke elektar nova sekretario, pro ke David Weston indikis, ja ante kelka tempo, dankar la honoro ri-esar la sekretario di ULI. David Weston kordiale es dankata pro ilua ecelanta sekretarieso dum plu kam 10 yari ed ilua valorozeso por ULI.

Pro manko di kandidato por l' ofico di sekretario, kreesis provizore l' ofico di administranto, qua nur okupas pri la taski registrar la rezulti di voti pri propozi e pri registrago di la membraro di ULI.

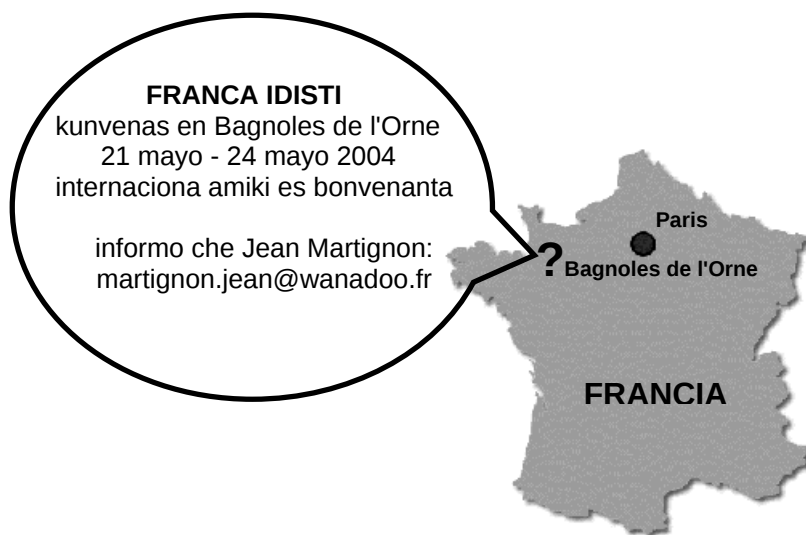
Fortunoze ke la moderna tekniki di komunikado posibligas da ni agar sen sekretario, di qua – por exemplo – un tasko esis la dissendo a la Direktanta Komitato, la propozi e cirkuleri. To nun es posibla per interreto ed e-posto.

La DK anke decidis grantar:

- a Günter Anton l' ofico di Honoruma Prezidanto di ULI, kom gratitudajo pro meritoza prezidinteso di ULI.
- a Jacques Bol l' ofico di Honoruma Membro di la Direktanta Komitato, kom gratitudajo pro yari-longa susteno e helpo ad ULI e zeloza redaktado di Progreso.
- a Franz Regnier l' ofico di Honoruma Membro di la Direktanta Komitato, kom gratitudajo pro yari-longa susteno e helpo ad ULI e pro ilua zeloza kasisteso di ULI e Progreso.

Ante lasar la resto di Progreso a vu, me deziras publikigar hike la membri ed ofici kom rezulto dil elekti di la Direktanta Komitato 2004-2008:

Prezidanto:	Hans Stuijbergen (Nederlando)
Honoruma Prezidanto:	Günter Anton (Germania)
Administranto di la DK:	Ronald Bijtenhoorn (Nederlando)
Kasisto:	Marion Kasper (Germania)
Sekretario di Linguala Questioni:	Robert C. Carnaghan (Britania)
Honoruma Membro di la DK:	Jacques Bol (Belgia)
Honoruma Membro di la DK:	Franz Regnier (Belgia)
Membro di la DK:	Don Gasper (Chinia)
Membro di la DK:	Frans Kasper (Germania)
Membro di la DK:	Loïc Landais (Francia)
Membro di la DK:	Martin Lavallée (Kanada)
Membro di la DK:	Jean Martignon (Francia)
Membro di la DK:	Alfred Neussner (Germania)
Membro di la DK:	Richard Stevenson (Nova Zelando)
Membro di la DK:	Fernando Tejón (Hispania)
Membro di la DK:	David Weston (Britania)

PSIKOPATI EN POVO

Dro. Paul Babiak es New-Yorkana firmala psikologo specialigita pri psikopati. Ne omna psikopato es ula Hannibal Lecter.

Hannibal Lecter

Anke es psikopati qui ne ocidas e nur laboras en kontori. Nu, nur... segun Babiak, sur la laboro-pavimento l' industrialala psikopato lasas traco de ruptita karieri. Atenco por la psikopata chefo.

Da Jeroen van Bergeijk

Che quala profesioni on renkontras psikopati?

Babiak: "Fakte, on trovas li omnaloke. Dum la pasinta dekedu yari dum qui me exploris psikopati interne firmi, me renkontris li che la mondo medicinala, che personaro-departamenti, en funciono di vendisti e ye esploro-departamenti. Remarkinda es ke on ofte renkontras li en l' aciono-sektoro. Kolego exploris l' aciono-merkato di Vancouver en Kanada ed ibe semblis trovesar granda nombro de psikopati. Psikopatin on ne tante rapide trovas en entraprezuri ed instituti burokratiala. Psikopati florifas en kaoso. Do precipue

entraprezuri ube es multa chanjo di personaro ed ube la reguli ne es tro severa, es ideala skopi por psikopati."

Quo exakte es psikopato?

"Segun la literaturo la psikopato havas duadekopa karakterizivi. Tale la psikopato ne konocas sento di kulpo ed il ne konocas kompato. La psikopato es facila babilemo, es superfacala, charmanta, neresponsema, manipulema e havas inflita su-imajo. E tale existas kelke plusa karakterizivi. Ma atencez, ta qua havas kelki de ta karakterizivi, ankore ne es psikopato. La psikopato havas tri motivi: il deziras dolorar homi, il deziras vinkar ed il konstante bezonas tenso. On devas konsiderar psikopati kom rapt-animali, e rapt-animali es serchanta raptajo. La raptajo, ca-kaze es homi."

Quale psikopato laboras en firmo?

"L' industrialia psikopato vidas la firmo kom markiz-objekto. Il regardas firmo quale raptanto regardas olda dameto sur la strado. Ka me povas raptar elua sako e se yes, quale? La skopo es aranjar eskroko, esar promocata e ganar tam multa pekunio e prestijo kam es posibla.

Psikopati es alta-ranga charmeri e mentieri. Ulte to, li savas exakte la febla punti di homi. Seque li imitas feblaji por provokar simpatio. La konsequajo es ke la viktimo havas la sento ke lu renkontris egalo, ulu qua pensas same kam lu, ulu quan lu povas fidar. Se ta fido es ganita, lore la psikopato facigas da la viktimo la laboro. Intertempe il probas esar la favorato di la chefo, maxim favoroze, la direktisto. Se un de sua kolegi, o sua direta chefo, koncieskas ke la psikopato ne laboras segun interkonsento - e ton li nulafoye facas, nam li es indolentega - ed iras a la direktisto, to ne efektigos multe, nam la psikopato ja tre ecelante impresis la direktisto. Me donos exemplo. Me esis engajata da firmo por explorar departamento ube la homi male interrelatis.

Balde me deskovris ke un employato, ni nomizez il Dave, efektigis la problemi. Dave ja laboris ibe dum tempo ed omna sua kolegi ja deskovris ke il esis ne-apta. Il sempre esis tro tarda, produktis mala laboraji e konstatante blamis sua kolegi pri sua falio. Me balde deskovris ke il mentiis pri sua edukeso ye la Kariero Vivala. Kande me dicis to a lua chefo, iltla iris a la direktisto. Ma la direktisto havis

bon impreso di Dave e dicis a la chefo ke tala mentiajeto ne importis. “Ne jenez me pri to,” il dicis literale. Bone, kande me pose retrovenis che ca firmo, la chefo livabis pro frustreso e Dave transprenis ilua ofico. E to ne es eceptala. Psikopati ofte promocesas. Tre ofte li nominesas por ofici guidala.”

Quale povas esar ke homi kun tala karakterizivi tamen povas karierifar?

“Se on regardas la karakterizivi quin on atributas a bona guideri, lore ne es desfacila konfuzar oli kun karakterizivi di psikopato. Por exemplo: chefo devas esar kapabla dominacar sua emoci ed exekutar decidi desagreabla, quale desengajar homi. Psikopati ne konocas emoci e ya plezas a li dolorar homi, do desengajar ula persono por li es plezuro. Bona guidero anke devas esar kapabla stimular homi. Psikopati es tre manipuliva, quo – komprenende – es ulo tre diferanta, ma por kelka homi la difero ne es evidenta. Bona guideri es certa pri su ipsa, komparez to al inflita su-imajo di la psikopato, qua kustumale pensas ke la tota mondo volvas cirkum lu. E guideri ofte es extraverta ed energioza, ton on povas komparar al impulsiva konduto di psikopati. Kurte, ulu qua devas judikar pri psikopato, facile povas vidar lu kom futurala guidero.”

Quanta psikopati laboras en firmi?

“Fortunoze li es ecepti. Cirkume 1 til 2 procento di la populo on povas klasifikar kom psikopato e do to anke validesas por la profesionala populo. Ma konciez ke singlu renkontros, frue o tarde, psikopato. Cetere, psikopateso on precipue trovas inter granda kriministi. Cirkum duadek procento di ta grupo es psikopato.”

Quo eventas se vu deskovras ke en firmo psikopato laboranta. Ka vu dicas to a la direktistaro, ke li havas psikopato employata?

“No. Yen, me ne es klinikala psikologo, do me ne oficale povas diagnozar. Ma ultre to, la direktistaro ne deziras savar to. On ne simple povas desengajar ulu pro ke lu es psikopato. La direktistaro ne es interesata pri kad ulu bone laboras, quale la strukturo e kohero di organizuro povas esar ameliorata. La problemo di mea laboro es ke mea rekomendaji ofte ne efektigis ulo. Se psikopato ulafoye instalas su, on ne plu povas forigar lu. Yen, regardez Dave. Ye ul

instanto sua direkta kolegi konciis ke ulo esis ne-justa kun il, ma pro ke la direktistaro restis protektar lu, il povis restar. Mem pluse, il promociis dum ke sua altra kolegi serchis altra ofico.”

Quo es la konsequi por homi qui ye lia laboreyo, direkte relatas psikopato?

“Pro ke psikopati es tante bona manipulemi, pro ke li savas exakte qui es vua febla punti, li rapide povas ganar vua fido. E se ta fido violacesas – quo sempre eventas – la viktimo ofte depreseskas. On sentas su trahizata. On sentas su nepensemo qua permissis misuzesar. Seque la homi deziras venjar. Ma pro ke vua chefo pensas ke lu es tante bona kerlo, vu ne povas facar multe pri ta venjemeso. Esperende la viktimo serchez helpo. Se vu koncias ke vu relatis psikopato, vu povas lernar emocale procedar to.”

Quala konsilon vu donas a homi qui suspektas laborar kun psikopato?

“Lo unika quon on fakte povas facar, es gardar disto inter ta persono e vu ed esperar ke lu serchez altra viktimo. Mea experienci es ke nulafoye helpas irar a la chefo, nam la psikopato ja flatante manipulis la chefo. La chefo inklina kredar la psikopato kam vu. Se vu pensas esar mariajita a psikopato o lojar kun psikopato, lore vu devas sorgar ke vu ekvenez la domo tam rapide kam posible. Terapio fakte ne existas, do vu anke ne povas expectar kuraco.

A granda firmi me dicas ke li devas provizar bona funciono-paroli, ube tre klare esez regardata e mezurata quante produktiva es laboristo. Psikopati kustumale tre poke produktas, do on povas kaptar li per ta fakto. E firmi devas efektigar ke singla employato senkondicione seque la fixa reguli. Por exemplo, bona regulo es ke on ne darfis mentiar a klienti. Tala regulon la psikopato ignoras e lore on povas desengajar lu.”

Vu dicas ke psikopati kariere es tre sucesoza e ke on ne povas forigar lu. Tamen me opinionas ke es desfacile kredinda ke li nulafoye kaptesos.

“Ma li ya kaptesos. Li konstante es kaptata pro lia mentiaji, ma to es ne-efikiva pro ke li ne es punisata kande li es kaptata. Mem pluse, li semblas ke ta persono qua kaptis li o kritikas li, semblas esar

plendemo. De omna psikopati quin me renkontris, nur un desengajesis. Ed il sucesis gratifikesar per mili de dolari e rekomendesar ad altra firmi. Il mem darfis konservar l' automobilo firmala. Seque il quik laboreskis che la konkurencanti.”

Kad anke existas profesioni ube psikopati bone povas facar?

“Ya esis explorata la questiono ka psikopati esus bona kom bombo-deskompozisti. Li ne konocas pavoro do por ta profesiono to esos avantajo. Altralatere li es sensaciono-serchanti e li ne havas okulo por detali, do deskompozar bombo facile povas faliar. On anke povas imaginar ke psikopati laborez kom milito-pilotisto en aviono. Anke to es profesiono qua postulas ne-pavoremeso. Altralatere la psikopato anke povus uzar l' aviono por sovaja ju-aviaco – ed anke hike la manko di okulo por detalo povas esar fatala. E fine, sendubite la CIA exploris la questiono ka psikopato povas esar bona spionisto. Li es bone kapabla mentiar, do to es avantajo, ma vu ne volas ke li mentias a vu. Psikopato facile povas transirar ad altra partiso.”

Tradukis: Hans Stuijbergen

Diala Jurnaleto :

<http://www.ido-france.org/DialaJurnaleto/dialajurnaleto.php>

Novajeti :

<http://usuarios.lycos.es/novajeti/>

Europa - Aktualaji pri Europana Vivo, Socio e Kulturo :

<http://www.geocities.com/idojc/europa.html>

Publikaji en Idolinguo da Fernando Tejón i.a. :

- Adavane! revuo dil Ido-Societo Hispana
- Kuriero Internaciona, revuo kom pdf-formato da Jean Martignon
- Astronomiala kayereto
- Fabli e rakonteti

<http://es.geocities.com/krayono/publikaji.html>

Anciena numeri di Progreso, la oficala revuo dil ULI :

<http://www.bijtenhoorn.nl/Ido/progreso/progreso.html>

INVITO AL INTERNACIONA IDO-RENKONTRO 2004

Per ico ni invitas omna Idisti e simpatianti dil linguo internaciona partoprenar la cayarala internaciona Ido-renkontro. La renkontro eventos dum la tempo inter la 16ma e 23ma di julio 2004 en la vakanceyo „Kosmos“ proxim l' Ukrainana chefurbo Kiev (Ukrainan-lingue „Kiyiv“), ube ante kurta tempo fondesis nova Ido-grupo.

Por interesati, qui volunte uzus l'okazono di longa voyajo a Kiev por repozar ibe dum kelka dii, aranjesis prerenkontro en la sama vakanceyo dum la tempo inter la 9ma e 16ma di julio 2004.

Partoprenanti di multa landi (exemple di West-Europa) bezonas pasporto por voyajanti, qua esos valida ankore adminime dum duima yaro e visto por enirar Ukraina, qua esas obtenebla che l'ambasaderii di Ukraina. Por obtenar la visto on bezonas ofical invito de Ukrainan organizuro o persono. Ni recevos ca inviti per organizuro. Por obtenar ca invito en justa tempo esas necesa, ke interesati sendez la plenigita anonco-formularo e-poste o letre a Frank Kasper til maxim tarde fine di aprilo 2004, pro ke lu povos preparar listo por l'inviti.

Por aranjlar la inviti ni adminime bezonas la sequanta informi da omna eventuala partoprenanti, admaxime ante la 30ma di aprilo 2004:

- a) Nomo e prenomo/i**
- b) nasko-dio**
- c) plena hemal adreso (ne postbuxo!!)**
- d) numero dil pasporto, valida til.**

L'adreso di Frank Kasper esas:

Sioro Frank Kasper
PF 730128
D- 90243 Nürnberg
Germania
e-posto: frank.kasper@ido.li

Interesati, qui erste pos la 30ma di aprilo 2004 decidus pri partopreno, lu ipsa devos sorgar pri l' invito e visto.

La vakanceyo trovasas ye 15 km de metrostacio Lisova (la finala stacio che l' estal extremajo dil urbo). Ibe on povas vehar per preurbana autobusi od autobuseti til la vakanceyo "Kosmos" (avan la vilajo Puhivka).

Ma me opinionas, ke ni povos renkontrar omni partoprenanti pos lia arivo en Kiev ed akompanos li til la vakanceyo. On nur devas anticipi informar me o Janna o Mikaelo pri sua arivo.

Yen esas nia telefono-numeri:

Volodimir Hurtovenko (+38044)536 1858 (de 9 til 19)

Janna Reunova (+38044)461 9050 (de 10 til 18)

Mikaelo Lineckiy (+38044)432 0743 (omnatempe)

La kondicioni di sejourno en la vakanceyo esas suficante bona. On povas lojar en 2-3 litizita chambri. La 3-foya manjaji omnadie esas nutritiva. La sejourno en la vakanceyo "Kosmos" kustas cirkume 15 euri. (La preco povus esar poke chanjata).

La kulturala programo dum l'Ido-renkontro inkluzas omnadial ekskursi kun vizito di Kievana muzei ed expozi, teatri ed eventuale restoracii kun Europana od Ukraniana nacionala dishi. On anke povas vizitar la nombroza muzei en la Kievana provinco.

Vespere ni projetas organizar la laborkunsidi kun diskuti inter la partoprenanti di la renkontro.

Kara amiki, voluntez kontaktar me per e-posto vladh@km.ru o per mea kontorala telefonilo (+38044)536 1858, se vi havas questioni e.c.

Me esperas, ke ni havez bona renkontro kun multa partoprenanti.

Nome di Kievan Ido- grupo,
Kordiale

Volodimir Hurtovenko
UA-01103, Kijiv 103
ul. Pidvisockogo, 10/110-80
Ukraina

AMOR-TEMO

Tale: side, plaje,
glutante la krepuskul' en lo lontan
per bolo kun mil spumi,
transpasar tu per amoro, mea amoro.

Yen sablo, shali
arjenta sur mar-pelo infinita.
Yen kisi, amoro,
por amor' kun me eterne kunfuzita.

Ma aboyas hund'
En lo profund
Dil plajo-fund'.
fugas tu kun la brizo,
esvanas la paradizo,
restas me e la maro,
la hori pluv bitra gutaro.

Tale: jace, rukule,
ek nudesi nia plektar sukuso jua,
sentar laxeso sur la labii,
transportar ni amore aden vakuo,
abandonar tempo
gravida ye kadavri e mort-landi,
experiençar la sprosi
di flor-sezono sub la plandi.

Ma la duelo
en hund-inferno
- duranta sufero -
divenas inkubo
for tu, an la maro.

Unike revas me ja
transpasar tu per amoro, mea amoro.

da Miguel Fernández Martín, Hispania, 1993 (en Esperanto)
tradukis: Gonçalo Neves, Portugal

AMIKO DI LA MONDO

“Pipo de *kif* ante dejuneto donas a homo la forteso di cent kameli en la korteyo.” NCHAIUI-PROVERBO

Salam lokacis du chambri e koqueyo sur la duesma etajo di judala domo ye l’urbobordo. Il decidabis lojar kun la judi pro ke il ja lojabis kun kristani e trovis li agreabla. Il fidis li kelke plu kam altra islamani, qui esis quale il e dicis: “Nula islamano es fidebla.” Islamani es la sola vera homi, la sola homi komprenebla. Ma pro ke on komprenas li, on ne fidas li. Salam anke ne tote fidis la judi, ma il prizis lojar kun li pro ke li nule atencis il. Nule importus se li parolus pri il inter su ipsa, e li nultempe parolus pri il ad islamani. Se il havis fratino qua lojis hike ed ibe, obtenante pekunio de irgaqua viron el trovis, pro ke el mustis manjar, to ne esis problemo, e la judi ne fingre indikis el kande el venis vizitar il. Se il ne mariajesis, ma lojis vicee kun sua fratulo e pasis sua tempo fumante *kif* e ridante, se il obtenis sua pekunio per irar a Tangier unfoye singlamonate e dormar dum semano kun olda angla ed usana dami qui drinkis tro multa wiskio, li ne suciis. Il esis islamano. Se il esus richa il habitus la hispana latero dil urbo en *villa* kun betona benki en la gardeno e granda ronda lampo en la plafono di la *sala*, kun multa vitropeci pendanta de ol. Il esis povra ed il lojis kun la judi. Por atingar sua domo il mustis irar til la fino di la Medina, transirar apertita spaco ube l’arbori esis omna abatita, irar alonge la strado ube la magazini esis abandonita da la hispani kande li livis, ed aden plu nova, plu sordida strado qua duktis a la chef automobilvoyo. Mivoye esis l’enireyo dil aleo ube il e lua fratulo e dekequar juda familii lojis. Esis la restaji di streta trotuari alonge la bordi di la larja pluvkanalo, plena de amasi di putrinta aquomelon-shelo e ruptita briki. L’infanti ludis hike totajorne. Kande il hastis il mustis sorgar ne pazar sur li dum ke li vadis en la lagetis di aquacho ed urino avan omna pordi. Se li esus islamana infanti il parolus a li, ma nam li esis judi il nule vidis li kom infanti, ma nur kom jenivi en sua voyo, quale kaktusi quin on mustas superpazar pro ke li ne es circumirebla. Malgre lojar hike dum preske du yari, il ne savis la nomo di irga judo. Por il li havis

nula nomi. Kande il retrovenis adheme e trovis sua pordo klefklozita, pro ke lua fratulo ekirabis e kunprenabis amba klefi, il eniris irga domo kun apertita pordo e lasis falar sua faski sur l'etajo, dicante: "Me retrovenos pos kelka tempo". Il savis ke li ne tushos lua proprietaji. La judi esis nek amikala nek enemikala. Li anke, se li havus pekunio, habitus la hispana latero dil urbo. Sembligis l'aleo min quale Mellah, ube nur judi habitas, havar du islamani lojant inter li.

Salam havis la maxim bona domo en l'aleo. Ol esis ye la fino, e lua fenestri esis expozita vers sovajeyo di figieri e kanbusho ube uzurpanti konstruktabis kabani ek palio e martelfrapita ladropeci. Dum la varma nokti (nam l'urbo esis en planajo e la varmeso restis en la stradi longe pos sunkusho) lua chambri havis venteto desude quo trasufilis ed adsur la teraso. Il esis kontenta pri sua domo e pri la vivo quan il e sua fratulo havis en ol. "Me es amiko di la mondo," il dicadis. "Neta kordio es plu bona kam omno."

Undie il retrovenis adheme e trovis mikra katyuno sidanta sur la teraso. Kande ol vidis il ol kuris ad il e murmuris. Il klefapertis la pordo aden la koqueyo ed ol eniris. Pos lavar sua manui e pedi en la koqueyo il eniris sua chambro. La katyuno jadis sur la matraco, ankore murmuranta. "Mimí", il dicis ad ol. Il donis ad ol kelka pano. Dum manjar la pano ol ne cesis murmurar. Bou Ralem retrovenis adheme. Il drinkabis biro kun amiki en la Café Granada. Unesme il ne komprenis pro quo Salam permisabis la katyuno restar. "Ol es tro yuna valorar," il dicis. "Se ol vidus rato ol forkurus e celus su." Ma kande la katyuno jadis en lua gremio e ludis kun il, il prizis ol. "Olua nomo es Mimí," Salam dicis ad il. Nokte ol dormis sur la matraco kun Salam proxim lua pedi. Ol lernis decensar aden l'aleo por fekifar en la fango ibe. L'infanti kelkafoye probis atrapar ol, ma ol kuris plu rapide kam li ed atingis l'eskalero ante li, e li ne audacis seque ol adsupre.

Dum Ramadan, kande li ne kushis su dum la tota nokto, li movis la tapiseti e kuseni e matraci adsur la teraso e vivis ibe, parolant e ridanta til jornlumesko. Li fumis plu multa *kif* kam kustumale, ed invitis sua amiki adheme ye du kloki matine por dinear. Pro ke li

vivis extere e la katyuno povis audar li del aleo, ol divenis plu audacoza e viziteskis la kanbusho dop la domo. Ol povis kurar tre rapide, e mem se hundo chasis ol, ol povis atingar l'eskalero justatemp. Kande Salam indijis ol il staceskis e vokis ad ol super la fenceto, unlatere alonge l'aleo ed altralatere super l'arbori e la tekti dil kabani. Kelkafoye kande il vokis aden l'aleo judino kuris ek un dil pordi e regardis il. Il konstatis ke esis sempre la sama muliero. El pozis un manuo super sua okuli e fixe regardis il, e pose pozis amba manui sur sua hanchi e frunsis. "Fola muliero," il pensis, e nule atencis el. Undie kande il vokis la katyuno, la muliero kriis ad il en hispana. Elua voco sonis tre iracoza. "Oyé!" el kriis, sukcesante sua brakio en l'aero, "pro quo vu vokas la nomo di mea filiino?"

Salam duris vokar: "Mimí! *Aji! Aji*ji, Mimí!"

La muliero proximeskis l'eskalero. El pozis amba manui super sua okuli, ma la suno esis dop Salam, do el ne povis bone vidar il. "Vu volas insultar homi?" el kriachis. "Me komprenas vua ludo. Vu mokas me e mea filiino."

Salam ridis. Il pozis la pinto di sua indikfingro an la flanko di sua kapo e cirkule movis ol. "Me vokas mea kato. Qua es vua filiino?"

"E vua kato nomesas Mimí pro ke vu savis ke la nomo di mea filiino es Mimí. Pro quo vu ne kondutas quale civilizita homi?"

Salam ridis itere ed eniris sua domo. Il ne plus pensis pri la muliero. Ne multa dii pos la desaparo dil katyuno, e malgre ilua vokado, ol ne retrovenis. Il e Bou Ralem ekiris tanokte e serchis ol en la kanbusho. La luno esis brilanta, e li trovis ol mortinta, e retroportis ol al domo por explorar ol. Ulu donabis ad ol buleto de pano kun agulo en ol. Salam sideskis lente sur la matraco. "La Yehoudía," il dicis.

"Vu ne savas qua agis lo," Bou Ralem dicis ad il.

"Esis la Yehoudía. Jetez a me la *mottoui*." Ed il fumeskis *kif*, un pipo pos altra. Bou Ralem komprenis ke Salam serchis respondo, ed il ne parolis. Pos kelka tempo il konstatis ke esis la justa tempo extingar

l'elektro ed incendiar la kandelo. Pos facar ico, Salam jaceskis quiete sur la matraco ed askoltis la hundi aboyanta extere. Tempope il sideskis e plenigis sua *sebsi*. Unfoye il pasigis ol a Bou Ralem, e jaceskis sur la kuseni ridetante. Il havis ideo pri quon il facos. Kande li kushis su il dicis a Bou Ralem: "El es un matro qua pavoregos."

*Nextadie il levis su frue ed iris a la merkato. En mikra echopo ibe il kompris plura kozi: kornik-alo, cent grammi di *jduq-jmel*-semini, pulvigita porkespin-pikili, kelka mielo, presita lacerto, quarima kilogramo di *fasoukh*. Pos finar pagar pro omna co, il fortunis quale il livas l'echopo, lore il dicis: "*Khai*, donez a me plusa kinadek grammi di *jduq jmel*." Pos ke la viro ponderis la semini e pozis oli aden papero e faldis ol, il pagis il e portis la papero en sua sinistra manuo dum irar adheme. En l'aleo l'infanti interjetis fango-glebi. Li cesis dum ke il pasis. La mulieri sidis en la pordeyi kun sua shali sur sua kapi. Dum pasar la domo dil muliero qua ocidabis Mimí il lasis falar la pako di *jduq jmel*-semini. Lore il acensis a sua teraso, marchis a la pordo, e frapegis ol. Nulu respondis. Il stacis meze dil teraso ube omni povis vidar il, frotante sua mentono per sua manuo. Pos minuto il klimis al apuda teraso e frapis ta pordo. Il donis sua pako a la muliero qua apertis. "Me lasis mea klefi en la merkato," il dicis ad el. "Me balde retrovenos." Il kuris adsube, tra l'aleo, ed alonge la strado.

Dop la Gailan-gareyo Bou Ralem stacis. Kande Salam pasis il, il kape signalis unfoye e ne haltis. Bou Ralem marcheskis altrasinse, retro a la domo. Dum apertar la pordo al teraso, la muliero del apuda domo advokis il: "Ka vu ne vidis vua fratulo? Il lasis sua klefi en la merkato." "No," Bou Ralem dicis, ed eniris, lasante la pordo apertita. Il sideskis e fumis sigareto dum vartar. Pos kelka tempo la parolado en l'aleo sube sonis plu lauta. Il staceskis ed iris a la pordo por askoltar. Muliero kriis: "Esas *jduq jmel*! Mimí havis ol en sua manuo!" Balde esis multa plusa voci, e la muliero dil apuda teraso kuris adsube en sua balnorobo, portante pako. "Lo dezirata," Bou Ralem dicis a su. Kande el arivis la kriado plulauteskis. Il askoltis kelkatempe, ridetante. Li esis omna en l'aleo exter la pordo dil muliero, e l'infantino esis en la domo, kriachanta. Sen REGARDAR li, il kure pasis ye l'altra latero dil aleo.

Salam esis en la kafeerio, drinkanta glaso de teo. “Sideskez,” il imperis Bou Ralem. “Me ne queros Fatma Daifa ante dekedok.” Il komendis por sua fratulo teo. “Ka li esis tre bruisoza?” il questionis il. Bou Ralem kape konfirmis. Salam ridetis. “Me volas audar li,” il dicis. “Vu audos li,” Bou Ralem respondis. “Li ne cesos.”

Ye dekedok kloki li livis la kafeerio e trairis la dopa voyi dil Medina al domo di Fatma Daifa. El esis la fratino di la matro di lia matro, e do ne di lia familio, tale ke li ne shamis pro uzar el en lia ludo. El vartis li en la pordo, e kune li retroiris al domo di Salam.

L’oldino eniris l’aleo avan Salam e Bou Ralem, e marchis direte al pordo ube omna mulieri esis asemblinta. El tenis sua *haïk* tense cirkum sua kapo, tale ke nula parto di sua vizajo esis videbla, ecepte un okulo. El pulsis kontre la judini ed extensis un manuo. “Donez a me mea kozi,” el imperis li. El ne penis parolar hispana kun li pro ke el savis ke li konocis araba. “Vi havas mea kozi.” Li ya havis oli e li ankore regardis oli, ma lore li turnis por regardar el. El sizis omna paki e pozis oli aden sua *kouffa* rapide. “Nula shamo!” el kriis al mulieri. “Irez e prisorgez via filii.” El pulsis altrasinse e retroiris aden l’aleo ube Salam e Bou Ralem vartis. La tri acensis l’eskalero ed eniris la domo di Salam, e li klozis la pordo. Li dejunis ibe e restis totajorne, parolante e ridante. Kande omnu kushabis su, Salam akompanis Fatma Daifa adheme.

*Nextadie la judi omna fixe regardis li kande li ekiris, ma nulu parolis a li. La muliero quan Salam volabis pavorigar ne venis a sua pordo, e l’infantino ne esis en l’aleo ludanta kun l’altra infanti. Esis klara ke la judi kredis ke Fatma Daifa sorcabis l’infanto. Li ne kredus ke Salam e Bou Ralem sola povus agar tale, ma li savis ke Islamanino havis la povo. La du fratuli esis tre kontenta pri la joko. Praktikar magio es interdiktita, ma l’oldino esis lia testo ke li ne agabis tale. El portabis adheme omna paki exakte quale li esis kande el sizabis li del judini, ed el promisis konservar li tale, por ke kaze di trublo el povus pruvar ke nulo esis uzata.

La judino iris al *comisaría* por plendar. El trovis yuna policano sidanta dop sua skribtablo askoltante mikra radio en sua manuo, ed el diceskis ad il ke l'Islamani en elua *haouma* adportabis sorcili por uzar kontre elua filiino. La policano ne prizis el, parte pro ke el esis juda e parolis la hispana vice l'araba, e parte pro ke il ne aprobis homi qui kredas a magio, ma il askoltis polite til ke el dicis: "Ta islamano es *sinvergüenza*." El probis durar por dicar ke esas multa tre bona islamani, ma il ne prizis elua vorti. Il frunsis al muliero e dicis: "Pro quo vu dicas omna co? Quo pensigas vu ke li sorcis vua filiino?" El naracis ad il pri ke li restis en sua domo totajorne kun la paki di malaji del merkato. La policano regardis el astonite. "E pro mortinta lacerto vu venas adhike?" il ridis. Il forsendis el e duris askoltar sua radio.

La homi en l'aleo ankore ne parolis a Salam e Bou Ralem, e l'infantino ne ekvenis por ludar en la fango kun l'altri. Kande la muliero iris al merkato el kunprenis el. "Tenez mea jupo," el imperadis el. Ma undie avan la gazolinstaciono l'infanto cesis tenar la jupo dil muliero minute. Kande el kuris por rajuntar sua matro, el falis ed elua genuo frapis ruptita botelo. La muliero vidis la sango e kriacheskis. On cesis marchar. Pos kelka minuti judo venis e helpis la muliero portar l'infanto ad apoteko. Li bandajizis la genuo dil infantino e la muliero retroportis el adheme. Pose el retroiris al apoteko por querar sua korbi, ma survoye el haltis che la policerio. El trovis la sama policano sidanta dop sua skribtablo.

"Se vu volas vidar la pruvo di to quon me dicis a vu, venez e videz mea filiino nun," el dicis ad il. "Itere?" dicis la policano. Il ne esis amikala ad el, ma il registragis elua nomo ed adreso, e plu tarde tadie dum sua voyo adheme il vizitis elua domo. Il regardis la genuo dil infantino e titilis elua kosti por ke el ridez. "Omna infanti falas," il dicis. "Ma qua es ica islamano? Ube il lojas?" La matro montris ad il l'eskalero fine dil aleo. Il ne intencis parolar kun Salam, ma il volis finir pri ca muliero por sempre. Il ekiris aden l'aleo, e konstatis ke la muliero spektis il del pordo, do il marchis lente al bazo dil eskalero. Kande il decidis ke el ne plus spektis, il liveskis. Ta-instante il audis voco dop su. Il turnis e vidis Salam stacanta super il sur la teraso. Il

ne multe prizis lua vizajo, ed il dicis a su ke se il vidos lu en la strado il parolos kun lu.

Unmatine Salam iris frue al merkato por komprar fresha *kif*. Kande il trovis ol il kompris ye valoro di triacent grami. Dum ke il ekiris tra la pordegi aden la strado la policano, qua vartis il, haltigis il. “Me volas parolar kun vu,” il dicis ad il. Salam extensis sua fingri tense cirkum la *kif* en sua posho. “Kad esas problemo?” dicis la policano. “Nula problemo,” respondis Salam. “Nula trublo?” la policano insistis, regardante il quale il savis quon il jus komprabis. Salam respondis: “Nula trublo.” La policano dicis: “Certigez ke restos tale.” Salam iracis pro parolesar tale pro nulo, ma kun la *kif* en sua posho il povis nur kontentesar pro ne esar serchata. “Me es amiko di la mondo,” il dicis, esforcante ridetar. La policano ne respondis, e fortunis.

“Tre mal afero,” pensis Salam dum hastar adheme kun la *kif*. Nula policano trublabis il antee. Kande il atingis sua chambro il questionis su kad il devas celar la pako sub karelo, ma il decidis ke se il agus tale, il ipsa vivus quale judo, qua lor omna frapo ye la pordo inklinas sua kapo e tremas. Il difuzis la *kif* sur la tablo defieme e lasis ol ibe. Dum la posdimezo il e Bou Ralem sekis ol. Il ne mencionis la policano, ma il pripensis il dum lia tota laboro. Kande la suno kushabis dop la planajo e la dolca venteto enveneskis tra la fenestri il desmetis sua kamizo e jaceskis sur la kapkuseni por fumar. Bou Ralem plenigis sua *mottoui* per la fresha *kif* ed ekiris a kafeerio. “Me restos hike,” dicis Salam.

Il fumis dum horo o plu longe. Esis varma nokto. La hundi aboyeskis en la kanbusho. Muliero e viro en un dil kabani sube maledikis l’una l’altra. Kelkafoye la muliero cesis kriar e nur kriachis. La sono trublis Salam. Il ne povis esar felica. Il levis e vestizis su, prenis sua *sebsi* e sua *mottoui*, ed ekiris. Vice turnar vers l’urbo kande il ekiris, il marchis vers la chefa voyo. Il volis sidar en silencoza loko por saveskar quon facar. Se la policano ne suspektus il, il ne haltigabus il. Nam il haltigis il unfoye, il povos agar lo itere, e *nextafoye il povos serchar il. “To ne es libereso,” il dicis a su. Kelka automobili pasis. Lia lampi flavigis l’arbori dum pasar. Pos ke singla automobili pasis, esis nur la blua lunlumo e la cielo. Kande il atingis la ponto

super la rivero, il decensis rivo sub la trabi, ed iris alonge voyo a roko qua salii alte super l'aquo. Ibe il sidis e regardis super la bordo la profunda fangoza rivero qua movis sube en la lunlumo. Il sentis la *kif* en sua kapo, ed il savis ke il funcionigos ol.

Il konceptis la projeto lente. Ol kustos mil *franc*, ma il havis to, ed il volunte spensos ol. Pos sis pipedi, kande il havis omno aranjita en sua mento, il pozis la *sebsi* aden sua posho, saltis, e klimis la voyo al chefa strado. Il retromarchis al urbo rapide, enirante la Medina per fangostrado ube la domi havis gardeni, ed ube dop la muri alonge la tota strado esis hundi aboyant a la luno. Poka homi promenis dumnokte en ca urboparto. Il iris al domo di sua kuzo Abdallah, di qua la spozino esis de Sidi Kacem. La domo nultempe esis vakua. Du o tri di elua fratuli esis sempre ibe kun sua familii. Salam parolis private kun Abdallah en la strado exter la pordo, demandant un ek la fratuli di qua la vizajo esis nekonocata en l'urbo. Abdallah eniris e rapide ekiris kun ulu. La viro havis barbo, portis rurala *djellaba*, e portis sua shui en sua manuo. Li interparolis dum kelka minuti. "Irez kun il," dicis Abdallah, kande li finis parolar. Salam e la barbo-viro dicis "bona nokto" e foriris.

Che Salam tanokte la viro dormis sur tapiseto en la koqueyo. Lor matinesko li lavis su, drinkis kafeo e manjis kuki. Dum ke li manjis Salam ektiris sua bilieto di mil *franc* e pozis ol aden kuverto. Sur la kuverto Bou Ralem skribabis la vorto GRACIAS per krayono. Balde Salam e la rurano ekiris tra l'urbo til ke li atingis stradeto opozite la dopa enireyo dil policerio. Ibe li stacis an la muro e parolis. "Vi ne savas lua nomo," dicis la viro. "Ni ne mustas," Salam dicis. "Kande il ekiros ed eniros un dil automobili e forvehos, vu kurez al kontoro a donez a li la kuverto, e dicez ke vu probis atingar il ante lua departo." Il brandisis la kuverto en sua manuo. "Pregez li donar ico ad il kande il retrovenos. Li prenos ol."

"Il forsan marchos," dicis la viro, "takaze quon me agez?"

“La polico nultempe marchas,” Salam dicis, “Vu vidos. Lore vu ekkurez. Ica strado es maxim bona. Durez, nur to. Me ne esos hike. Me vidos vu che Abdallah.”

Li vartis longe. La suno pluvarmeskis e li movis aden l’ombro di figiero, sempre spektante la pordo dil *comisaría* de ube li stacis. Plura policiani ekvenis, e por singla la rurano esis pronta kurar, ma Salam tenis il e dicis: “No, no, no!” Kande la policano quan li vartis fine stacis en la pordo, Salam aspiris e susuris: “Yen il. Vartez til ke il forvehos, lore kurez.” Il fortunis e marchis tre rapide alonge la strado aden la Medina.

Kande la rurano explikabis klare por qua esis la kuverto, il donis ol al policano dop la skribtablo, dicis: “Danko,” ed ekkuris rapide. La policano regardis la kuverto, lore probis retrovokar il, ma il ja livis. Nam omna mesaji qui venis por irga policano mustis pozesar sur la skribtablo dil kapitano unesme, il sendis la kuverto aden lua kontoro. La kapitano tenis ol avan la lumo. Kande la policano retrovenis il envokis il e koaktis il apertar ol. “De qua ol es?” dicis la kapitano. *Nextasemane il transferis la viro. On audis del chefurbo ke il es sendota a Rissani. “Probez trovar amiki en la dezerto,” la kapitano dicis. Il askoltis nulo quon la policano dicis.

Salam iris a Tangier. Kande il retrovenis il audis ke on sendabis la policano a la Sahara. Ico ridigis il multe. Il iris al merkato e kompris mimatura kapro. Pose il invitis Fatma Daifa ed Abdallah e lua spozino e du ek la fratuli kun lia spozini e filii, e li ocidis la kapro e manjis ol. Esis preske sunlevo kande li omna iris adheme. Fatma Daifa ne volis sole trairar la stradi, e nam Salam e Bou Ralem esis tro ebria por akompanar el, el dormis en la koqueyo sur l’etajo. El vekis tarde, ma Salam e Bou Ralem ankore dormis. El asemblis sua kozi, metis sua *haik* ed ekiris. Kande el atingis la domo dil muliero kun la filiino, el stacis ed enregardis. La muliero vidis el e pavoris. “Quon vu volas?” el kriis. Fatma Daifa savis ke el intervenis, ma el kredis ke lo esis agenda por Salam. El pretextis ne vidar la timanta vizajo dil muliero, ed el agitis sua pugno retro al teraso, kriante aden l’aero: “Nun me vidas quala viro vu es! Vu kredas ke vu povas trompar me? Askoltez me! Lo nule sucesos, ka vu audas?” El

marchis alonge l'aleo kriante: "Nule!" L'altra judini venis e stacis cirkum la pordo e sidis sur la bordopetro avan ol. Eli konkordis ke se l'oldino luktabis kun la du viri, esis nula plusa danjero del magio, nam nur l'oldino povis funcionigar ol. La matro dil infantino esis felica, e *nextadie l'infanto ludis en la fango kun l'altri.

Salam frequentis l'aleo quale sempre, ne remarkante l'infanti o la homi. Pos mimonato, undie il dicis a Bou Ralem: "Me kredas ke la judi rekuperis. Me vidis la falsa Mimí camatine." Il esis libera itere nun sen la policano, ed il povis portar sua *kif* en sua posho sen suciar kande il trairis la stradi al kafeerio. *Nextafoye il renkontris Fatma Daifa el questionis il pri la judi en lua aleo. "Esas finita. Li obliiviis," il dicis. "Bona," el respondis. Lore el iris a sua domo ed ektiris la polvo di porkespin-pikili e la kornik-alo e la semini e la cetera paki. El pozis oli aden sua korbo, portis oli al merkato, e vendis oli ibe, e per la pekunio el kompris pano, oleo ed ovi. El iris adheme e koquis sua dineo.

Paul Bowles, *Cent Kameli en la Korteyo*, 1962
Tradukis: James Chandler

DJELLABA. Mantelo kun kapuco.

HAÏK. La tradicional femina subvesto.

HAOUMA. Vicineyo.

JDUQ JMEL. Planto simila kam daturó.

KIF. Mixuro di hashisho e tabako.

KOUFFA. Granda sako.

MEDINA. Urbo (en Maroko uzata por referar la ne-europeana quartero).

MELLAH. La judala quartero di urbo.

MOTTOUI. *Kif*-saketo.

NCHAIYOU. Homo qua konsakras omna sua tempo a fumar *kif*.

SALA. Salono.

SEBSI. La tubo di *kif*-pipo.

YEHOUDÍA. Judino.

L' ARBORO MORTINTA

Alta arboro, fieră, majestoza,
Kreskis en ver floroprato,
Homi dum somer-monato
Juis la foliaro delicoza.

Ulmatine, tamen, fakt maloza,
Ho, eventis ver dramato –
Adkuregis kruela fato:
Viri facis ago malicoza.

L' arbor joy-donacinta,
Faligita per violentozeso,
Jacis sur la ter: - mortinta - !

Sur flor-prat dom konstruktesis,
Obliviesis la kreitur-quaeso:
Ravisant naturo destrukttesis!

Friedrich Porzenheim

ANUNCO

Per ico me preanuncas mea partopreno ye la internaciona ldo-renkontro inter la 16ma e la 23ma di julio 2004 en Kiev (Ukraina).

(Voluntez strekizar la punti por vu ne valida!!)

- Me venos kun . . personi e preferus lojar en . . litizita chambro.
- Me venos per (Voluntez enskribar vehilo!).
- Me arivos ye la . . ma di julio 2004 e departos ye la . . ma di julio 2004.
- Me partoprenos en la repozala prerenkontro inter la 09ma e 16ma di julio 2004:
Yes / No

Mea (Nia) informi por l'invito:

Familiala nomo:	
Prenomo:	
Nasko-dio:	
Hemala adreso:	
Numero dil pasporto:	
Pasporto esas valida til:	

Mea (Nia) propozì por la diskuti e.c. esas:

.....

.....

.....

.....

Loko/Dato: Signatura (o nomo)

Voluntez imprimir la plenigita anonco-folio e sendar lo tam rapide kam posible per postala letro o per faxilo a:

Frank Kasper
Postfach 73 01 28
DE-90243 Nürnberg
Germania

Telefonilo : +499118017429
Portebla telefonilo : +491792922169
Faxilo : +49911451051
E-post-adreso : frank.kasper@ido.li

KANTO D'ESPERO E DI KONFIDO

(Odo ad Idolinguo)

Ido bela, Ido nia, tun ni amas kun ardoro,
Joyofonto, kompren-ponto, ho precoza, bon trezor.

- Omna homi en la mondo
- Esez harmonioza rondo! –

Vivez paco, kreskez amo, desaparez la dolor!

Inter omna la populi, anke en la singla nacio
Regnez sempre afableso, amikeso, afecion!

- Omna homi en la mondo
- Esez harmonioza rondo! –

Nur unanima kordialeso es komun viv-kondicion.

Ni protektez l' animala, l' arbori, la naturo!
Ni respektu la Kreinto, la grandega deal kreur!

- Omna homi en la mondo
- Esez harmonioza rondo! –

Venez omni, joyez, kantez, lore vivo es plezur!

Ido esas admirinda linguo, pacoponto por la tot homaro,
L' un kun l' altru povas ecelante, senprobleme parolar.

- Omna homi en la mondo
- Esez harmonioza rondo! –

Helpez gaye, kara homi, amon, pacon praktika.

Friedrich Porzenheim, Germania

MEDITI PRI VORTI

exercar – praktikar

Ca vorti havas senci proxima, vicina o mem parenta, ma existas inter li difero klara e facile docebla.

Exercar es igar ulu od ulo plu habila per praktikado de ulo: *on exercas su, la gambi, la korpo, la orel, la sensi, la muskuli, la fingri, la lango, la memoro, la spirito, edc;*

praktikar es aplikar la reguli di sua mestiero, arto o cienco: *praktikar mestiero, sporti, medicino, agrokultivado, desegn-arto, lingui, Ido, edc.*

Per *praktikar* teniso, on *exercas* sua brakii, od altravorte, por *exercar* sua brakii, on *praktikas* teniso; per *praktikar* linguo, on *exercas* sua memoro, od altravorte, por *exercar* sua memoro, on *praktikas* linguo.

a(d) – til –vers

La prepoziciono **a(d)** indikas la *emo* di movo:

Maria venis a Paris = el venis en la direciono di Paris, vizante atingar ta urbo;

til montras l'arivo od atingo:

Maria venis til Paris = el venis en la direciono di Paris ed atingis ta urbo;

vers markizas la direciono: *Maria venis vers Paris = el venis en la direciono di Paris, vizante atingar ta urbo od altra loko en la sama direciono.*

Gonçalo Neves, Portugal

TRANSVIV-ARTISTO

Se sua spozino Nadyejda ne skribis ilua poemi e memore lernis oli, la poezio da Osip Mandelshtam esus perdita. “Kun tu me ne bezonas timar.”

Osip Mandelshtam

La viri uniformizita qui venis querar Osip Mandelshtam en la nokto di 1 ye 2 mayo 1938, havis aresto-dokumento kun su, qua datizesis ante un semano. “Quon vu volas,” un de la viri dicis, “ni havas multa laboro...” Il anke plendis ke il devis laborar dum ke la tota nacio celebris l’ unesma di mayo. De la repozerio en Samtikha, ube il sejouris depos la 8ma di marto, Mandelshtam esis transportata a la Butirki-karcero en Moskva. Ye la 2ma di agosto il esis kondamnita ye kin yari koaktita laboro pro kontre-revolucionala aktivesi. Ye la 12ma di oktobro il transportesis a la transfero-kampeyo la Duesma Rivero proxim Vladivostok. Nadyejda Mandelshtam deskriptas en elua Memoraji quale la fizikisto L. trovis il ibe: “Inter la kampeyo-

banditi esis viro kun stoplaji. Il *geris flava mantelo.” Mandelshtam citis poemi, quin esis askoltata en absoluta silenco. “Kelkafoye ulu questionis lu repetar ulo, e lore il ricitis la poemi.”

Mandelshtam divenis la helpisto di L. dum la laborado. Sur planko li portis du stoni a plaso duima kilometro plu lontana. Ante ke li retroiris por du nova stoni, li kelke repozis. Dum tala pauzo Mandelshtam dicis a L.: “Mea unesma tomo titulizesis *Stono* e pro to

anke mea lasta esos stono.” Ye la 10ma di novembro, o cirkume, Mandelshtam skribis sua ultima letro. Ol adresizesis a sua fratulo ed a Nadyejda. “Mea saneso es tre frajila,” il skribas. “Me es an la bordo di exhausto. Me magreskis, me preske es nerikonocebla. Me anke ne savas kad es sencoza sendar vesti, nutrivi o pekunio. Restez probar lo, malgre omno. Me es tre kolda sen varma vesti.”

Il mortis ye la 17ma di decembro en la quaranteno-departamento di la kampeyo. “To signifikas,” skribas Nadyejda, “ke il mem por sua morto ne havis propra lito, en qua il povrege, ma samatempe anke feala-rakonte luxoza povus repozar. Nulu vidis ilua mortinta korpo. Nulu lavis il. Nulu kushis il aden sua sarko.”

Osip Mandelshtam renkontris la yuna piktistino Nadyejda Iakolevna Khazina ye l’ 1ma di mayo 1919 en Kiev, en KhLAM (abreviuro por Piktisti, Skriptisti, Artisti, Muzikisti), la lokala kafeerio artistala. En

Nadyejda

sua unesma konservita letro ad el il skribas:

“Me es felica e dankas Deo ke il donis tu a me. Kun tu me nulo bezonas timar, nulo esos nevinkebla.”

Profetala vorti. Ke la verko da Mandelshtam ne desaparís, quale Mandelshtam desaparís, dankesez Nadyejda. El skribis ilua poemi, lernis oli memore e celis la manuskripti. La manuskripti desaparís od esis konfiskata e destruktata, ma Nadyejda transvivís, e transvivigís Mandelshtam. Sen el il esus efacita. Se on spektas la kelka fotografuri e dokumenti quin transvivís la komunismo, lore on ne plu

dubitas. En *Letri*, specala edituro de 247 letri da Mandelshtam qui, mirakloze, konservesis, kelka de ta dokumenti es montrata. La manuskripto di poemo, la polico-fotografuri qui facesis kande il arestesis en mayo 1938, la manuskripto dil ultima letro ek la “gulag”. Rare tante poka dokumenti bezonesis por monstrar tante penetrante skriptisto e lua ero.

Guus Luijters (en HP/De Tijd)
Tradukis: Hans Stuijbergen

Ni vivas e ne havas pedo sur-sule,
Ni nur parolas kun folio avan-boke,

Ed ube ni interfideskas,
Venas en-parole la viro en la Kremlin.

Lua fingri es dika e grosa quala vermi,
E sub lua vorti omno fulesas.

Ilua blato-*mustachi mokas,
Ilua boto-gambali brilas.

Cirkum il la kanaliaro movas ye lua impero,
Din-kola guideri, mi-monstra, mi-homa.

Li bramas, aboyas, miaulas,
E nur il guvernas la kordi.

Quale huf-feri il forjas impero-pos-impero:
Tu tala-maniere, tu tala-mode, tu ne mustas, tu ya mustas!

Gutifigita lakto lua favorata disho,
E larja es la pektoro dil Oseti.

(La poemo pro quo Mandelshtam esis ocidita.)

INTERESIVA INTERLINGUISTIKALA REVUO POR GERMANE PAROLANTI

Ja un- o dufoye me raportis en PROGRESO pri l'agado e la komunikilo dil Societo por Interlinguistiko, di qua esas la sideyo en Berlin.

Membri dil societo esas interlinguani, qui volas traktar la problemo di linguo internaciona ciencale, do linguistikale. Segun mea savo la membri esas grandaparte Germani o germane parolanta exterlandani. Evidente la majoritato esas esperantisti. Tamen la deziro traktar la problemo di linguo internaciona kom problemo ciencala esas tre laudinda, e laudinda anke esas ke la membri dil societo, quankam grandaparte preferante Esperanto, penas objektive traktar la diversa existanta interlingui. Tale li agas anke koncerne Ido.

Dum la pasinta yari anke me esis invitata partoprenar kom gasto en la yaral asembli dil societo en Berlin. En 2000 me diskursis koram la asistanti dil yaral asemblo pri la temo "La strukturo di Ido kompare kun Esperanto".

Diskuto sequis la diskurso e pose aparis la parlaborita diskurso plu detaloze en la "Mitteilungsblatt der Gesellschaft für Interlinguistik" (Informilo dil Societo por Interlinguistiko numero 7). Intertempe en numero 8 aparis artiklo da me pri la temo "Einige Bemerkungen zu Ido und zur Ido-Bewegung heute"

(Kelka remarki pri Ido e la Ido-movimento prezente). Permisez a me kurte recensar la numero 8 dil Informilo por vi, por montrar a vi quale on penas okupar su pri interlingui en maniero ciencala e tala developas la cienco dil interlinguistiko.

La informilo fakte esas voluminoza revuo kontenante 160 pagini. Simile quale me raportis pri la aktuala stando di Ido ye la komenco di 2002, altri raportis pri la aktuala situeso di Interlingua e di Interlingue (Occidental). Do evidente anke Interlingue ankore havas kelka adheranti. Depos longe me ne plus vidis publika vivo-signo di ca linguo. En specala artiklo Ricard Wilshusen (qua partoprenabis kom gasto anke en nia Ido-konfero en Elsnigk 1995) raportis pri la Interlingua-Konfero en Gdansk 2001.

Esas evidenta ke Interlingua esas grava konkurencanto di Ido. Ol esas atraktiva por homi qui serchas ankore plu granda naturaleso en linguo internaciona kam li trovas en Ido. Advere ta naturaleso signifikas ke Interlingua esas linguo tote romanal, preske nova e

simpligita Latina, do fakte ne tam reguloze konstruktita e ne tam neutra kam Ido.

La inter 40 e 50 partoprenanti dil konfero venis de Bulgaria, Dania, Francia, Nederlando, Romania e Svedia e de kelka altra landi. La konfero esas mencioninda, e ni devus reflektar pri la tasko trovar nova adheranti anke en Skandinavia, en Sud- e Sudest-Europa.

Altra interesiva artiklo traktas la temo "Qua parolas Esperanto?" Ol bazesas sur la explorado dil sociala strukturo dil Germana Esperanto-Ligo. La rezultaji dil esploro esis kelke surprizanta. Exemple on konstatis ke remarkinde poka dil nuna membri naskis inter 1935 e 1965, do la majoritato esas plu evoza o plu yuna samideani. Posible pro kauzi profesionala la homi naskinta inter 1935 e 1965 ne trovas suficanta tempo por okupar pri interlinguo (o por respondizar la questioni por la esploro-temo). Tre multa dil olda ed anke dil tre yuna esperantisti absolvis la gimnazio e posedas la bachelereso. Multa esperantisti parolas ankore altra lingui o yuni deziras lernar ankore altra lingui.

Ante omno religioze orientizita homi skribis ke li lernis Esperanto prefere pro motivi idealista, l'amaso dil altri prefere pro praktikala skopi.

Me ne plus volas skribar plu multo pri ca interesiva artiklo, a qua adjuntesas anke plura grafikala explikuri. Certe la membrostrukturo dil ULI esas tre simila. Evidente la majoritato dil nuna esperantisti (ed idisti?) ne esas laboristi, qui ya generale esas la majoritato dil homi en la developita industrial landi, ka ne?

Interesiva en la revuo esas anke artiklo sub la titulo "Lebendiges Latein – was ist das und wer spricht es?" (Vivanta Latino -quo esas co e qua parolas ol?).

Per ca artiklo on saveskas ke ankore existas vivanta intereso pri la Latino, qua ya ne plus pleas ta rolo en la nuna skolal edukado quale ante multa yardeki. L'artiklo okupas pri la rolo dil Latina en la historio ed en la moderna tempo, ed ul ya vivas anke en la lingui romanal. Evidente anke en nia tempo homi okupas pri la Latina ed aspiras plugrandigar lua rolo.

Exemple en 2002 eventis la dekesma kongreso dil *Academina Latinitati Fovendae* en Madrid. Plu kam 400 homi partoprenis en la nonesma kongreso en Finlando (1997). Me revas pri mond-kongreso idistala kun 400 partoprenanti.

Plusa temi di artikli en la revuo esas exemple (e me tradukas la germana tituli aden Ido): "Comics -Esperanto dil iliterati", "La projeto

'Schweizer Plansprachen-Lexikon' (Suisiana Lexiko pri Lingui Projetita) motivizado, skopo e senco dil projeto", pluse artiklo pri la pronominalsistemo di Esperanto e plusa altra interesiv artikli.

Entuziasmo esas importanta por propagar interlinguo sucesoze, ma ni ne obliviez la ciencala explorado dil problemi interlingual (skopo e strukturo di la linguo internaciona, linguistikala, sociala e psikologia aspekti e.t.p.). En ca relato germane parolanta samideani certe trovas interesiva materialo en la "Interlinguistische Informationen – Mitteilungsblatt der gesellschaft für Interlinguistik e.V.", quan me tre rekomendas. Ol esas recevebla che la Gesellschaft für Interlinguistik e.V., Dr. Detlef Blanke, Otto-Nagel-Str.110, D-12683 BERLIN, Germania.

Günther Anton

LA FLORETO

Fiere kreskas sol floreto
Sur verd prato, sub arboro,
Charmivega es koloro
Di la joyigant planteto.

Ye dolc kanto dil venteto
Kreituron laudas kun fervoro,
Ol ne sentas irg doloro,
Movas gaye la kapeto.

Varm sun-brilon sempre ol juas,
Rezistant kun sereneso
Al tempesto ed a la pluvo.

Tal viv-joyo tra ni fluas,
Se ni gard seren kalmeso:
La floreto esas pruvo.

Friedrich Porzenheim, Germania

FIBONACCI E LA KUNIKLI

Fibonacci esis mok-nomo donita a Leonardo Pisano, e signifikas “filio di Bonacci”. Guglielmo Bonacci esis diplomacisto qua reprezentis Pisa en Aljeria. Tamen Leonardo naskis en Pisa cirkum 1175, quankam il ofte voyajis kun ilua patro.

Fibonacci

Leonardo recevis edukeso en Aljeria e montris habilesos en matematiko e dum la voyaji il remarkis ke existis plura sistemi por aritmetiko. Lore en Europa, on uzis la romana numeri ma kalkulado esis tre desfacila. Balde, il agnoskis ke la hindu-arabala metodo havis superior-esos. Kun ta sistemo, on uzis nur non numeri, zero, e pozasala aranko por plu granda numeri. Do, romane, kinadek-e-quar esas LIV, ma hindu-arabale ni skribas 54, t.e. $(5 \times 10) + 4$. Simile MDCCCXCIV divenas 1894.

En Pisa inter 1202 e 1225, Fibonacci skribis plura mate-

matikala libri, ma desfortunoze, ne existis mashini di imprimado ed on mustis kopiar ta libri manuale, konseque tre poka exempli transvivas. Il inventis nombroza matematikala problemi e deskovras certena serio di numeri qua donas la rezulto di la neimpedita riprodukto di kunikli. La numeri kreskas tre rapide til on plenigus la tota universo per kunikli! Ma gratitudoze, nur poka kunikli transvivas pro manko di nutrajo e la nombri atingas limito.

La Fibonacci Serio di la nombro di kunikli esas 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377 e.c. Por obtenar la sequanta numero, nur adicionez la lasta du numeri, do se ni durus, $377 + 233 = 610$. Quankam la regulo esas tante simpla, ta serio esas preske “magiala” ed *okuras en arto, arkitekturo, muziko e biologio.

Se ni pluse explorus ta serio e dividas lasta numero per la numero

nemEDIATE avana, ni atingis stranja numero, qua pos cirkum 20 membri di la serio, divenas konstanto, 1.6180339887... (E duras por sempre).

2)

Ta numero havas unika karaktero, amba en matematiko ed en l'arti e scienci.

Exemple, se per divido ni pozus la numero un sur la konstanto, ni facas numero qua ankore havas la sama decimala numeri:

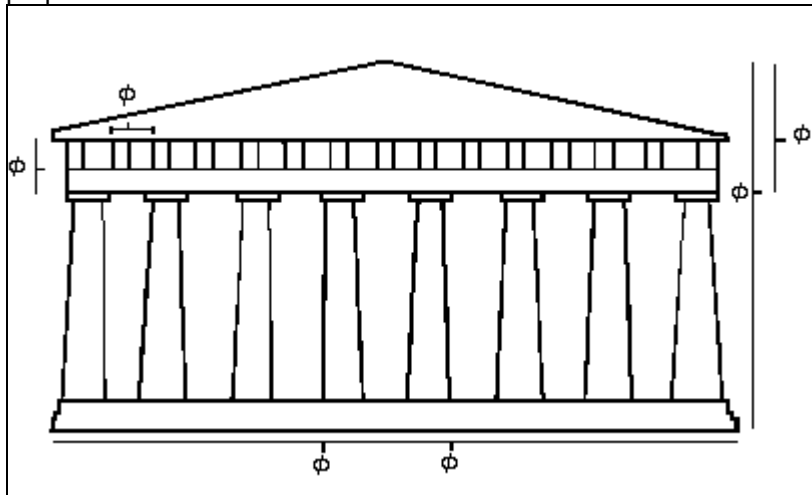
$$1 \div 1.6180339887... = 0.6180339887...$$

ARKITEKTURO ED ARTO: La anciena egiptiani e grekiani konocis ke certena rektanguli havas tre agreabla proporcioni quin li nomizis "La Ora Secciono".

Exemple, se on konstruktus fenestro kun longeso di 61 cm e larjeso di 37.7 cm la formo esas agreabla pro ke ol uzas du vicina numeri ek la Serio di Fibonacci e per divido ni itere obtenas la numero 1.618...e.c. Konseque nuntempe on nomizas 1.618... "La Ora Numero".

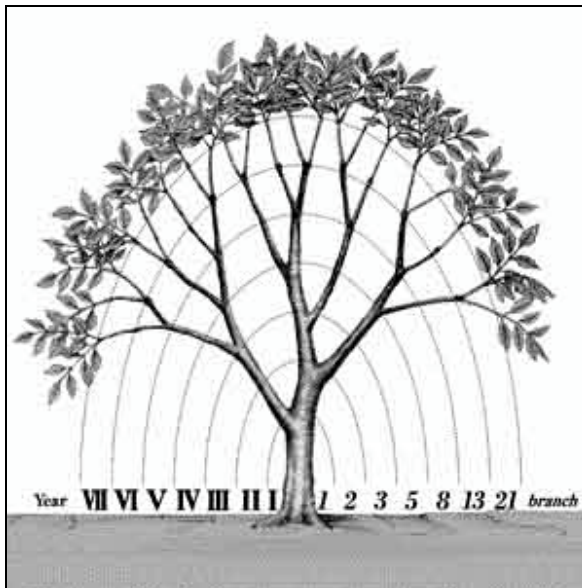
Matematikisti amas simboli, do la ora numero, qua havas du formaci, esas ϕ (psi mayuskulo) = 1.618...; e ϕ (psi minuskulo) = 0.618....

Greka templi montras multa rektanguli en olua desegno, la bazo, la arango di la koloni e la supera strukturo ofte havas "ora secciono" proporcioni.

BIOLOGIO. La aranjo di folii en planto ofte uzas numeri di la Serio di Fibonacci. La precipua funkcio de folio esas obtenar sun-lumo e konseque ol mustas evitar l'ombro de altra folii. Se la folii uzus la sama angulo kreskar de la stipito, singla strato ombrizos la strato sube. Recente, detalzo mezurado montras ke la reala angulo esas 137.5° . Stranja angulo!

Ma se ni dividus cirklo (360°) en du parti segun la Ora Seciono ni trovas du anguli, 137.5° e 222.5° . Evidente planti preferas 137.5° , e per ta angulo, la folii povas sprosfifar de la stipito sen ula interveno dum longa disto.

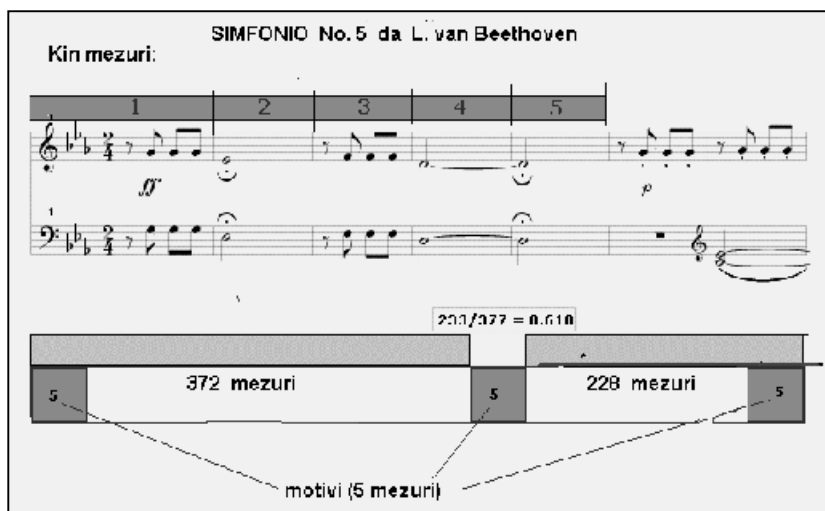
Ta specala angulo esas komprenende nomizita “La Ora Angulo”. Kande celulo sprosfiskas de la fino di stipito, ol repulsas altra celuli ma lu aranjas su por evitar irga lakuno. Ta efikanta pakigeso produktas spiralo di celuli qui aparas segun la ora angulo.

(3)

Ni vidas tala aranjo en la centro di sunfloro e sur la surfaco di pino-kono ed ananaso. Ka la celuli di nia propra korpo obedias ta regulo e ka nia cerebro sentas ke la ora seciono esas tre agreabla aranjo?

Altra exemplo en biologio on vidas se on rotacus kordo kun pezajeto super e cirkum la kapo. Cirklo trancesas, ma kande on prolongas la kordo segun la numeri di la Fibonacci Serio, on trasas spiralo quan trovesas en moluski e stranje, en galaxii.

MUZIKO. Multi ek muzikala kompozisti havas forta intereseso pri la senco di numeri, sive la nombro di mezuri o seconi en verko. La numeri di la Serio di Fibonacci havis specala atrakto e diligenta explorado di ta verki montras relato. Inter diversa kompozisti ni vidas ta “numerologio” en la verki di Bach, Mozart, Beethoven, Debussy e Bartok.

KONKLUZO. Komprenende on povas pruvar irga relato per la manipulado di numeri, ma ti di la Serio di Fibonacci semblas ubiqua. Ni mustas esar prudenta e ne exajerar l'importo di numero pri nia ambiente o artefajajo.

Tamen la “Ora Numero” 1.6180339887... semblas favorato en la universo!

[De la New Scientist e Cyd Conner.]
Tradukis: R. A. Stevenson

LINGUALA MEDITI

Pri *plue* e *pluse*

Yen mea pensi pri *plue* e *pluse*. Amb adverbi koncernas quanto, mas *plue* indikas augmento di quanto, dum ke *pluse* montras adjunto di quanto ad altra quanto. En la unesma kazo koncernesas do nur un quanto qua augmentas, dum ke en la duesma on parolas pri plura quanti qui adjuntasas l'una al altra. Me donez exemplo di *pluse*:

La puero kompris kin pomi en la unesma dio.

*En la duesma dio lu kompris tri pomi **pluse***

[= a lo komprita en la unesma dio lu juntis tri pomi]

*En la triesma dio la matro dicis: "Haltez! Ne komprez **plue!**"*

[= al 8 pomi ja komprita ne juntez plusa pomi]

E nun exemplo di *plue*:

La puero kompris kin pomi en la unesma dio.

*En la duesma dio la puero kompris **plue***

[= lu kompris plu multe, lu augmentis la quanto ja komprita en la dio antea, ma on ne precize indikas la nombro]

*En la triesma dio la matro dicis: "Haltez! Ne komprez **plue!**"*

[= ne augmentez la quanto ja komprita]

Altravorte on povas dicar ke *plue* remplasas *plu multe*, dum ke *pluse* remplasas *plusa kozo*, *plusa ento* o *plusa foyo*.

Por (ex-)Esperantisti me adjuntez ke nia *plus(e)* generale korespondas al *plu* Esperantal. Exemple:

En Esperanto: *Mi ne plu venos al via hejmo.*

En Ido: *Me ne plus venos a vua hemo* [= me venos a vua hemo nul plusa foyo]

La pli Esperantal generale esas nia *plue*. Yen exemplo:

En Esperanto: *La infano manghis grandan kvanton da supo kaj diris: "mi ne volas pli!"*
[= *mi ne volas pli multe da supo*]

En Ido: *La infanto manjis granda quanto de supo e dicis: "me ne volas plue!"*
[= *me ne volas plu multe = me ne volas plu multa supo*]

Tamen ne sempre:

En Esperanto: *La infano manghis du pomojn kaj diris: "mi ne volas pli!"*
[= *mi ne volas pliajn pomojn*]

En Ido: *La infanto manjis du pomi e dicis: "me ne volas pluse"*
[= *me ne volas adjuntar plusa pomi al du pomi ja manjita*]
o same bone *"me ne volas plue"*
[= *me ne volas augmentar la quanto ja manjita*]

Yen posibla helpilo por decidir inter *plue* e *pluse*: kande on volas expresar *plu multe*, on elektez *plue*; en altra kazi, on elektez *pluse*. Me esperas ke me ne konfuzigis vi *plue*. Se me agis lo, me explikos la kozo *pluse*.

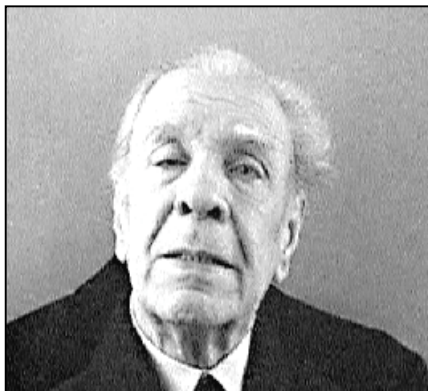
Gonçalo Neves, Portugal

LA BIBLIOTEKO DI BABEL

da **Jorge Luis Borges**

Per ica arto vu povas kontemplar la vario dil 23 literi...

The Anatomy of Melancholy,
parto 2, sekt. II, mem. IV

Jorge Luis Borges

L'universo (quon altri nomizas la Biblioteko) es kompozita ek nedefinita e forsan infinita nombro de hexagonal galerii, kun enorma aero-shakti inter li, cirkondata da tre basa fenceti. De irga hexagono on povas vidar, senfine, la supra ed infra etaji. La distributo dil galerii es nevarianta. Duadek tabuli, kin longa tabuli po bordo, kovras omna bordi ecepte du; lia alteso, la disto de etajo a plafono, apene ecesas ta di ordinara biblioteko. Un ek la libera bordi duktas a streta

halo quo duktas ad altra galerio, identa kun l'unesma ed omna ceteri. Sinistre e dextre del halo esas du tre mikra kabineti. En l'unesma, on povas dormar stacante; en l'altra, satisfacar sua fekal necesaji. Anke tra hike pasas spiral eskalero, quo decensas tilabisme ed acensas adsupre til forega disti. En la halo esas spegulo quo fidele kopias omna aspekti. Homi generale inferas per ica spegulo ke la Biblioteko ne es infinita (se ol vere esus, pro quo ca iluzionala kopio?): me preferas revar ke olua polisita surfaci reprezentas e promisas lo infinita... Lumo es provizata da sferatra frukti quin on nomizas lampi. Esas du, transverse lokizita en singla hexagono. La lumo quan li emisas es nesuficanta, ne-cesanta.

Quale omna homi dil Biblioteko, me voyajis dum mea yuneso; me vagis serchante libro, forsan la katalogo di katalogi; nun ke mea okuli apene povas deschifrar mea skribaji, me preparas mortor nur kelka milii fore del hexagono en qua me naskis. Pos mea morto, esos nula

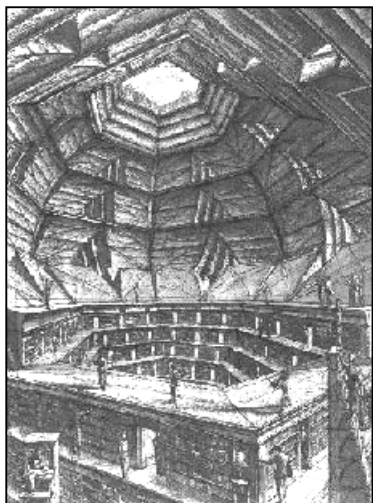
manko di pia manui por jetar me super la fenceto; mea tombo esos la senfunda aero; mea korpo sinkos senfine e dekados e dissolvos en la vento produktita dal falo, quo es infinita. Me dicas ke la Biblioteko es senfina. L'idealisti argumentas ke la hexagonal chambri es necesa formo di absoluta spaco o, adminime, di nia intuico di spaco. Li rezonas ke triangulal o pentagonal chambro es nekonceptebla (La mistiki klamas ke lia extazo revelas a li cirkllala chambro kontenanta granda cirkllala libro, di qua la spino es kontinua e qua sequas la kompleta cirklo dil muri; ma lia atesto es suspektenda; lia vorti, obskura. Ica cikllala libro es Deo.) Suficez nun ke me repetas la klasika dicaĵo: *La Biblioteko es sfero di qua l'exakta centro es irga ek sua hexagoni e di qua la periferio es neacesebla.*

Esas kin tabuli po singla muro dil hexagono; singla tabulo kontenas triadek-e-kin libri di uniforma formato; singla libro havas quaracent-e-dek pagini; singla pagino havas quaradek linei, singla lineo havas okadek literi nigra-kolora. Esas anke literi sur la spino di singla libro; ica literi ne indikas o auguras quon la pagini dicos. Me savas ke ca nekohero olim semblis misterioza. Ante rezumar la solvo (di qua la deskovro, malgre lua tragediala projekti, es forsan la precipua fakto en historio) me volas rimemorar kelka aksiomi.

Unesme: la Biblioteko existas *ab aeterno*. Ica vereso, di quo la nemediata korolario es la futura eterneso di la mondo, ne povas esar dubitata da irga racionoza mento. Homo, la neperfekta bibliotekisto, povas esar la produkturo di hazardo o di malevolanta demiurgi; l'universo, kun sua eleganta dotajo di tabuli, di enigmala tomi, di neexhaustebla eskaleri por la voyagero e latrini por la sidanta bibliotekisto, povas esar nur la verko da deo. Por perceptar la disto inter lo deala e lo homala, suficas komparar ica kruda vacilanta simboli quin mea faliiva manuo skribachas sur la kovrilo di libro, kun l'organala literi interne: puntala, delikata, perfekte nigra, neimiteble simetra.

Duesme: *La nombro dil ortografial simboli es duadek-e-kin.*¹ Ica deskovro posibligis, ante triacent yari, formular general teorio dil Biblioteko e solvar kontentigante la problemo quon nula konjekto dechifris: la senforma e kaosala naturo di preske omna la libri. Un quan mea patro vidis en hexagono, en cirkuito mil-kinacent-nonadek-e-quar, esis kompozita ek la literi MCV, perverse repetita del unesma lineo til la lasta. Altra (tre multe konsultata en ca parto) es nur

labirinto di literi, ma la duesma-lasto pagino dicas *Ho tempo tua piramidi*. On ja savas ico: po singla racionoza lineo di simpla aserto, esas milii di sensenca kakofonii, vorto-konfuzaji e nekoheri. (Me konocas ruda regiono ube la bibliotekisti repudias la vana e supersticoza kustumo di trovar senco en libri ed egaligas lo kun trovar senco en sonji o en la kaosala linei di onua palmo... Li agnoskas ke l'inventinti di ca skribajo imitis la duadek-e-kin natural simboli, ma mantenas ke ca apliko es acidental e ke la libri signifikas nulo en su ipsa. Ica dicaĵo, quale ni vidas, ne es tote falsa.)

Dum longa tempo on kredis ke ca nepenetrebla libri korespondis kun pasinta o forega lingui. Esas vera ke la maxim anciena homi, l'unesma bibliotekisti, uzis linguo tote diferanta kam ta quan ni nun parolas; esas vera ke kelka milii dextre la linguo es dialektal e ke nonadek etaji supre, ol es nekomprenebla. Omna co, me repetas, es vera, ma quaracent-e-dek pagini di nechanjebla MCV povas korespondar kun nula linguo, irgaquante dialektal o rudimenta. Uli insinuis ke singla litero povas influar la sequanta e ke la valoro di MCV en la triesma lineo di pagino 71 ne

es ta quan la sama serio povas havar en altra poziciono sur altra pagino, ma ca nepreciza tezo ne vinkis. Altri pensis pri kriptografuri; generale, ca konjekto es aceptita, ma ne samsence kam olua inventeri formulizis ol.

Ante kinacent yari, la chefo di supera hexagono² trovis libro tam konfundiva kam l'altri, ma qua havis preske du pagini di homogena linei. Il montris sua trovajo a vaganta deschifristo qua dicis ad il ke la linei es skribita en la portugalana; altri dicis ke li es Yidish. Dum yarcento la linguo esis konstatata: Samoyedana Lituania dialekto di Guarani, kun klasika araba inflexi. La kontenajo anke esis deschifrata: nocioni di kombinal analizo, ilustrita per exempli di vario kun senlimita repeto. Ica exempli posibligis a bibliotekisto ingenioza deskovrar la fundamentala lego dil Biblioteko. Ica pensero observis

ke omna la libri, irgaquante diversa, es kompozita ek la sam elementi: la spaco, la punto, la komo, la duadek-e-du literi dil alfabeto. Il anke alegis fakto konfirmita da voyajeri: *En l'enorma Biblioteko esas nula du identa libri*. De ca du nekontestebila premisi il deduktis ke la Biblioteko es tota e ke lua tabuli registragas omna posibla kombinuri dil plu kam duadek ortografial simboli (nombro qua, quankam extreme enorma, ne es infinita): altravorte, omno quon ol povas expresar, en omna lingui. Omno: la mikrege detaloza historio dil futuro, la biografii dil arkianjeli, la fidela katalogo dil Biblioteko, mili e mili de falsa katalogi, la demonstro dil falseso di ta katalogi, la demonstro dil falseso dil vera katalogo, la Gnostika evangelio di Basilides, la komentaro pri ta evangelio, la komentaro pri la komentaro pri ta evangelio, la vera naraco pri vua morto, la tradukuro di omna libro en omna lingui, l'interpoli di omna libro en omna libri.

Kande on proklamis ke la Biblioteko kontenas omna libri, l'unesma impreso esis di extravaganta feliceso. Omna homi sentis su kom la mastri di integra e sekreta trezoro. Esis nula personal o mondal problemo di qua la solvo ne existas en ula hexagono. L'universo esis justifikita, l'universo subite uzurpis la senlimita dimensioni di espero. Lore on dicis multo pri la Justifiki: libri di pardono e predico qui justifikis por sempre l'agi di omna homo en l'universo e retenis multo arkana por lua futuro. Mili de avari abandonis sua dolca nasko-hexagoni e hastis adsupre sur l'eskaleri, pulsata dal vana intenco trovar sua Justifiko. Ica pilgrimanti disputis en la streta koridori, ofris tenebroza malediki, strangulis l'un l'altra sur la deala eskalери, jetis la trompiva libri aden l'aer-shakti, mortis jetita simile dal habitanti di forega regioni. Altri foleskis... La Justifiki existas (me vidis du qui referas personi dil futuro, personi qui forsan ne es imaginala) ma la serchanti ne memoris ke la posibleso ke homo trovos sua Justifiko, o trahizala varianto di ol, es kalkulebla kom zero.

Lore on anke esperis ke klarigo dil bazala misterii dil homaro – l'origino dil Biblioteko e di tempo – forsan trovesos. Esas versimila ke ca grava misterii es explikebla per vorti: se la linguo di filozofi ne suficas, la multaforma Biblioteko produktas la senprecedenta linguo bezonata, kun olua vortari e gramatiki. Dum quar yarcenti homi exhaustis la hexagoni... Esas ofical sercheri, *inquesteri*. Me vidis li funcionante: li sempre arivas extreme fatigita de sua voyaji; li parolas pri ruptita eskalero quo preske ocidis li; li parolas kun la

bibliotekisto pri galerii ed eskaleri; kelkafoye li prenas la maxim proxima tomo e foliumas ol, serchante infama vorti. Evidente, nulu expektas deskovrar ulo.

Nature ca ecesa espero sequesio da ecesa depreso. La certeso ke ula tabulo en ula hexagono kontenas precoza libri e ke ca precoza libro es neacesebla, semblis preske netolerebla. Blasfemoza sekto sugestis ke la sercheri devas cesar e ke omna homi devas jonglar literi e simboli til ke li deskovras, per neprobabla chanco, ca kanonala libri. L'autoritatozi mustis emisar severa imperi. La sekto desaparitis, ma kom puero me vidis olduli qui, dum longa periodi, celis su en la latrini kun metala diski en interdiktita ludkub-kupo e feble imitis la deala desordino.

Altri, inverse, kredis ke esis fundamental eliminar neutila verki. Li invadis la hexagoni, montris akredit-letri ne sempre falsa, foliumis tomo desplezate e kondamnis tota tabuli: la higienala, asketala furio duktis a la sensenca perdo di milioni de libri. Lia nomo es abominata, ma ti qui deploras la 'trezori' destruktita da ca frenezio neglijas du notenda fakti. Un: la Biblioteko es tante enorma ke irga diminuto di homal origino es infinitezima. L'altra: omna kopiuro es unika, neremplasebla, ma (nam la Biblioteko es tota) esas sempre plura centa-mil neperfekta faksimili: verki qui diferas nur per litero o komo. Kontre general opiniono, me audacas supozar ke la konsequaji dil spoli dal Purigeri es exajerita dal hororo produktita da ca fanatiki. Li esis pulsata dal deliro di esforcar atingar la libri en la Karmezina Hexagono: libri di formato plu mikra kam normale, omne-potenta, ilustrita e magiala.

Ni anke savas pri altra superstico di ta tempo: ta dil Homo di la Libro. Sur ula tabulo en ula hexagono (homi rezonis) mustas existar libro qua es la formulo e perfekta kompendio *di omna ceteri*: ula bibliotekisto parlektis ol e lu es analoga kun deo. En la linguo di ca zono traci dil kulto di ca forega funcionero ankore persistas. Multi vagis serchante Lu. Dum yarcento li exhaustis vane la maxim diversa regioni. Quale on povus trovar la veneracata e sekreta hexagono ube Lu habitas? Ulu propozis regresiva metodo – por trovar libro A, konsultez unesme libro B qua indikas la poziciono di A; por trovar libro B, konsultez unesme libro C, e tale plus til lo infinita... En aventuri tala, me disipis mea yari. Ne semblas neprobabla a me ke esas totala libro sur ula tabulo dil universo³; me pregas al nesavata

dei ke homo – nur un, malgre ke esis mili yari ante nun! – forsan examenis e lektis ol. Se honoro e sajeso e felicego ne es por me, li esez por altri. Cielo existez, malgre ke mea loko es inferno. Me esez insultata e nihiligata, ma un-instante, en un homo, Vua enorma Biblioteko esez justifikata. Le nepia mantenas ke sensencajo es normal en la Biblioteko e ke la racionoza (e mem humila e pura kohero) es preske miraklatra ecepto. Li parolas (me savas lo) pri la “febzoza Biblioteko di quo la hazarda tomi es konstante ye danjero di chanjar aden altri ed afirmas, negas e konfundas omno quale deliroza dealeso”. Ica vorti, qui ne nur denuncas la desordino ma anke exemplizas ol, notore pruvas l’abomininda gusto e desesperant ignoro di sua autori. Vere, la Biblioteko kontenas omna vortala strukturi, omna varianti permisata dal duadek-e-kin ortografial simboli, ma ne mem un exemplo di absoluta sensencajo. Esas neutila observar ke la maxim bona tomo dil multa hexagoni quin me administras es titulizita *La Pektita Tondro* ed altra *La Gipso Krampo* ed altra *Axaxaxas mlö*. Ica frazi, unesmavide nekorehanta, es sendubite justifikebla kriptografiale o alegoriale; tala justifiko es vortala e, *ex hypothesi*, ja existas en la Biblioteko. Me ne povas kombinar ula karakteri

dhcmrlchtdj

quin la deala Biblioteko ne previdis e qui en un ek olua sekreta lingui ne kontenas terorigiva signifiko. Nulu povas artikular silabo ne plena de tenereso e timo, qua ne es, en un de ca lingui, la potenta nomo di deo. Parolar es falar aden tautologio. Ica vortoza e neutila epistolo ja existas en un del triadek tomi del kin tabuli di un del nekontebla hexagoni – e lua refuto anke. (Nombro *n* di posibla lingui uzas la sama lexiko; en kelka, la *simbolaro* permisas la korekta defino *ubiqua e duranta sistemo di hexagonal galerii*, ma *biblioteko* es *pano* o *piramido* o irgo altra, e ca sep vorti qui definas ol havas altra valoro. Vu qua lektas me, ka Vu certe komprenas mea linguo?)

La metodoza tasko di skribar distraktas me del nuna stando di homi. La certeso ke omno es skribita negas ni o transformas ni aden fantomi. Me konocas distrikti en qui la yunuli prosternas koram libri e kisas lia pagini barbare, ma li ne savas deschifrar mem un litero. Epidemii, herezial konflikt, vagi qui neeviteble degeneras a banditeso, decimacis la habitantaro. Me kredas ke me mencionis la suocidi, sempre plu frequa dum la yari. Forsan mea grand evo e

timemeso trompas me, ma me suspektas ke la homala speco – l'unika speco – balde extingesos, ma la Biblioteko duros: lumizita, solitara, infinita, perfekte senmova, equipita per precoza tomi, neutila, nekoruptebla, sekreta.

Me jus skribis la vorto 'infinita'. Me ne interpolis ica adjektivo pro retorikal kustumo; me dicas ke ne es nelogikal kredar ke la mondo es infinita. Ti qui judikas ke ol es limitizita postulas ke en forega loki la koridori ed eskaleri e hexagoni povas konceptebl finar – to quo es absurda. Ti qui imaginas ke ol es senlimita oblivias ke la posibla nombro di libri ne havas tala limito. Me audacas sugestar ica solvo dil anciena problemo: *La Biblioteko es senlimita e ciklala*. Se eterna vojagero transirus ol irgadirecione, pos yarcenti lu vidus ke la sama tomi repetus segun la sama desordino (quo, tale repetita, esus ordino: l'Ordino). Mea soleso es joyigata da ca elegant espero.⁴

1. L'original manuskripto ne kontenas cifri o mayuskuli. La puntizo es restriktit al komo e punto. Ica du signi, la spaco e la duadek-e-du literi dil alfabeto es la duadek-e-kin simboli konsiderata suficanta da ca nekonocat aŭtoro (Noto dal redaktero.)

2. Olim, esis homo po omna tri hexagoni. Suocido e pulmonala morbi destruktis ta proporciono. Memoro di nedicebla melankolio: foye me vojajis dum multa nokti tra koridori ed alonge polisita eskaleri sen trovar mem un bibliotekisto.

3. Me repetas: suficas ke libro es posibla por ke ol existe. Nur lo neposibla es ekskluzita. Exemple: nula libro povas esar skalo, malgre ke sendubite esas libri qui diskutas e negas e demonstras ica posibleso ed altri di qua la strukturo korespondas kun ta di skalo.

4. Letizia Álvarez de Toledo observis ke ca enorma Biblioteko es neutila: rigoroze parolante, *un tomo* suficus, tomo di ordinara formato, imprimita per non o dek-punta komposturo, kontenant infinita nombro de infinite dina folii. (En la frua dekesepesma yarcento, Cavalieri dicis ke omna solida korpi es la superimpozuro di infinita nombro de plani.) L'uzo di ca silkatra *vade mecum* ne esus konvenanta: singla semblanta pagino desvolvus aden altri analoga; la nekonceptebla meza pagino havus nul averso.

Tradukita da James Chandler

LA NUBO

Super lago al firmamento
Densa, nigra nubo glitas,
Al spektado ni invitas –
Kreas mala sentimento!

Olu desquietigas kordio e mento,
Mem pavoron grand en ni genitas:
Ka tempesto ni vizitas?
Stranj, reflektoplen *momento*!

Nubo chanjas permanente,
Fine quale animal aspektas,
Montras ver grandioz beleso.

Rapidege forglitante,
Nubo havas to quon ofte ni ekspektas:
Senlimitizit, imensa libereso.

Friedrich Porzenheim

LANDAL REPREZENTERI

Aljeria*

Sofiane Morchedi
nr. 6 – Said Ayad Strado
El Eulma, 19000 Setif

Anglia

David Weston
24 Nunn Street, Leek
Staffs, ST13 8EA

Arjentinia*

Eduardo A. Rodi
Rivadavia 5755
(3000) Santa Fe, Santa Fe

Australia

Adrian Neilson Hall
10 Harrison Avenue
Concord West 2138

Belgia

Jacques Bol
80 Chaussée des Gaulois
1300 Wavre

Brazilia*

Geraldo Boz Junior
Rua Eng. Farid Surugi, 280 casa 26
Curitiba – Parana, CEP 82800-110

Chili*

Gonzalo Lonconao-Barahona
San Pedro Nolasco #1619
Comuna San Bernardo
Santiago 786-40-75

Chinia*

Gao Zhenxing
Yinchengdasha 1507 hao
Xianggang-zhonglu 62 hao
CN-266071 Qingdao Shandong

Francia

Jean Martignon
12 rue Maurice Utrillo
91600 Savigny-sur-Orge

Germania

Alfred Neussner
Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel

Gambia*

Seedy L. Jarjue
Buxo Postal 2319 SK
Serrekunda, Banjul

Hispania

José García
c/o Ingeniero Joaquin Benlloch
71-13a, Valencia 46026

Hispania

Ido-Societo Hispana
Claveles nº6, B.
E-24400 Ponferrada

Iran*

Ali Komaji
P.O. Box 1339
13145 Tehran

Kanada

Christophe Gaubert
1150 rue Marie-Anne Est
(appt 110)
H2J 2B7 Montreal, Québec

Nederlando

Hans Stuijbergen
Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam

Norvegia

Kai Salvesen
Olav M. Troviksvei 2
H0214, 0864 Oslo

Polonia*

Jerzy Gralak
al. Waszyngtona 37/76
04-015 Warszawa

Portugal

Gonçalo Neves
R. Prof. Arsénio Cordeiro, 13 6º E
1600-595 Lisboa

Rusia*

Sergey Kalegin
Str.Gorkogo 28
v. Hanskaya, u. Maykop
r. Adygeya 385060

Sri Lanka*

Ronald C. Peries
4 Sri Vijaya Road C
Colombo 6

Suedia

Kerstin Åkerlund
Klippgatan 1
973 31 Luleå

Suisia

Cl. Kreis
57 Avenue de Champel
1206 Genève

U.S.A

Edward H. Steve
820 Glendalough Road, Erdenheim
Pennsylvania 19118

Venezuela*

Daniel Alegrett
Apartado Postal 60210
Chacao / Caracas 1060

BROSHURI, LIBRI E SOCIETI

Ido-librerio

44, Woodville Road
Cathays, Cardiff
Wales, CF2 4EB
Britania

- Katalogo gratuita

Sociedad Idista Española

Apartado de Correos 3142
14080 Córdoba
Hispania

- El Correo Idista

Editerio Sudo

R. Prof. Arsénio Cordeiro 13 6º E
1600-595 Lisboa
Portugal

- Informo ye prego

Editerio Tia Libro

Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam
Nederlando

- Vendolisto Gratuita

International Language Society of Great Britain

24 Nunn Street
Leek, Staffs
ST13 8EA Britania

- Britaniana Ido-Societo

Asociuro Franc-Ido

Loïc Landais
30, rue du Port Durand
44300 Nantes
Francia

- La Asociuro esos kreata.
Helpo bezonata.
Interesati skribbez.

Servado di Progreso

80, Chaussée des Gaulois
1300 Wavre, Belgia
Postala Cheko : 000-0748184-23

- *Deux Petits Manuels de*
Beaufront ed On Parler
d'Amis: l'Ido-linguo 1907 –
1995 d'Andreas Juste por
€ 10,-

Germana Ido-Societo

Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel
Germania

- *Ido-Saluto*
Katalogo por € 2,- kom
postmarki